

اجتماعی ماندن در اوج فردگرایی

آغاز سال ۲۰۰۰ میلادی، روزی که جهان دور هم جمع بود تا به تماشای آغاز هزاره سوم بنشینند، هیچ وقت تصور نمی‌کرد روزگاری که فناوری‌ها حرف اول را می‌زد در سیاهچال فردگرایی قرار گیرد. این روزها دنیا به جای تعامل به سمت فردگرایی و تنهایی رفته و هرکس برای حفظ جانش مجبور است از دیگران فاصله بگیرد. همان زمان که واژه فاصله‌گذاری اجتماعی مطرح شد بسیاری از جامعه‌شناسان و روان‌شناسان بر این نامگذاری خرده گرفتند و حتی سازمان ملل این نام را تغییر داد، اما این واژه ماندگار شد. سرنوشت انسان‌ها در عصر کرونا تغییر کرد و تعامل فرزندانمان با هم نسل هایشان یکبار دگرگون شد. مدرسه رفتن یا نرفتن دغدغه شد و بسیاری از فرزندان خانه ماندن و یادگیری مجازی را بر حضور ریسک‌پذیر در مدرسه ترجیح دادند. والدین هم سردرگم از یک‌جانشینی، روحیه جدید فرزندان را در خانه‌های مکعبی تحمل می‌کردند. قوطی کبریت‌هایی که حالا اسمش خانه آپارتمانی است، تمام دنیای بچه‌هایمان شد. اتاق‌های اسباب بازی که همیشه نامنظم بود و بچه‌ها در واکنش به «تمیز کن پسر» قول فردا می‌دادند حالا برای این که در «شاد» تمیز به نظر بیاید همیشه مرتب است. کلاس‌های پشت سرهم در خانه، نبود بازی با هم نسل‌ها و زندگی سخت آپارتمان‌نشینی به ویژه اگر همسایه، صاحبخانه باشد بلای نسل پدر و مادرهای عصر کرونا شد.

اخیراً یک مرکز افکار سنجی معتبر، نتایج یک نظرسنجی میان والدین تهرانی را منتشر کرد. بیش از ۶۸ درصد والدین نگران فرزندان‌شان در ایام کرونا هستند. فقط ۳۰ درصد اعلام کردند اصلاً نگرانی‌ای برای حضور فرزندان‌شان ندارند! نگرانی‌ای که عصر کرونا با بازی‌های مرگباری چون مومو و نهنگ آبی به وجود آورده و والدین را از خانه‌نشینی عصبی کرده است. سؤال فراموش نشود چه باید بکنیم تا فرزندانمان را نجات دهیم و تربیتی بر پایه آموزه‌های اعتقادی‌مان داشته باشیم؟

پاسخ ساده است، رشد پا به پای فرزندان و مطالعه و راهنمایی از کارشناسان؛ موضوعی که به سبب پیوستگی خانواده‌های ایرانی کمتر به آن توجه می‌شود. به عنوان یک والد برایم عجیب است که فرزندانم از فناوری‌ای سخن می‌گویند که جلوتر از من است.

نبود وقت برای یادگیری بحران ایجاد کرده و از طرفی نمی‌توانیم بی تفاوت باشیم. پس بهتر است نسبت به فناوری گارد نگیریم و سراغ یادگیری و از همه مهم‌تر سواد استفاده از فناوری برویم. تا خودمان ندانیم فرزندانمان قرار است در چه دنیایی غوطه ور شوند، نمی‌توانیم به آنها امر و نهی کنیم. بماند که امر و نهی در این زمان چقدر مفید و چقدر مضر است.

نکته بعدی مطالعه است. وابستگی به فناوری اولین دشمن مطالعه کتاب‌های فیزیکی است. مطالعه و خواندن در واقع مشاهده مکتوب زحمات یک نویسنده یا یک متخصص از تمام تجربیات عمرش است. چه خوب که بتوانیم این تجربه‌ها را که برایش ده‌ها و صدها سال زحمت کشیده شد، بهتر و با جذابیت بیشتر بخوانیم. ضمن این که وقتی فرزندانمان دست ماها کتاب می‌بینند بیشتر می‌فهمند دنیایی غیر از اتاق و آن گوشی در دستشان وجود دارد و آخرین نکته، استفاده از مشاوران و کارشناسان است.

باید بپذیریم بافت فرهنگی خانواده‌هایمان کمتر به ما اجازه می‌دهد پای یک غریبه به زندگی ما باز شود. ما حتی برای دردهایمان «دوستان نزدیکمان» را محرم نمی‌دانیم. اما باید بپذیریم دنیای ناشناخته جدید نیازمند کمک‌گیری است. کرونا نشان داد آدم‌ها تنها مسؤول اعمال خود نیستند و می‌توانند در اوج فردگرایی، رفتار اجتماعی و جمعی داشته باشند. مراجعه به مشاوران و مراکز مشاوره یکی از کمک‌های این دوره برای تربیت نسلی پویا و فعال خواهد بود. هستند مراکز در کشور که به طور رایگان یا درصد بسیار کمی هزینه کمک می‌کنند. آموزش و پرورش، بهزیستی، دانشگاه‌های علوم پزشکی و خانه‌های سلامت بهترین مراکز برای مراجعه و یادگیری است.

البته بزرگ‌ترین کمک‌گیری درک متقابل است. باید بپذیریم در بحرانی به نام کرونا قرار داریم و قرار نیست تمام شود. چه خوب که بچه‌هایمان از پارکینگ و حیاط آپارتمان‌ها استفاده کنند. ساعتی که همه بیدارند در خانه ورزش کنند و همدیگر را تحمل کنیم. راز تربیت نسل جدید همین تحمل است.

امیر مسروری

روزنامه نگار

عکس: فارس

به بهانه هفته تربیت اسلامی؛ در عصر فردگرایی فرزندانمان را چگونه تربیت کنیم؟

همنشین کتاب‌ها

کتابفروشی‌ها پر است از کتاب‌های مربوط به کودک و نوجوان. چه آنها که کودکان بخوانند و چه کتاب‌هایی مربوط به والدین. حالا سال هاست بچه‌ها هم برای خودشان کتابفروشی اختصاصی دارند. آنها سهمشان از کتابخانه‌ها را برداشته‌اند و میز و صندلی و قفسه‌های رنگین خودشان را دارند. با این همه اما کتاب‌هایی که پیشتر هم اسمشان را شنیده‌ایم هنوز کارکردشان را میان این همه کتاب حفظ کرده‌اند. لیست زیر مروری است بر کتاب‌هایی در حوزه تعلیم و تربیت.

کتاب‌های شهید مطهری

«تعلیم و تربیت در اسلام»، نام مجموعه‌ای از آثار شهید استاد مطهری است که در قالب یک کتاب منتشر شده است. استاد در این مجموعه نوشتار بر آن است جایگاه هسته عقل توام با معنویت را در ساخت رکن اصلی جامعه یعنی خانواده بگوید. برخلاف بسیاری از مکاتب تعلیمی و تربیتی که مجزا به خانواده یا فرد می‌پردازد، این اثر شهید بر معرفی خانواده و فرد و ارتباط آن با یکدیگر اشاره دارد. مجموعه کتاب‌های دیگر استاد همانند «انسان کامل»، «آزادی معنوی»، «فطرت و طبیعت»، «فلسفه اخلاق» و «گفتارهایی در اخلاق اسلامی» پس از این آثار، جدی‌ترین نوشتار شهید مطهری در حوزه تربیت است.

کتاب‌های استاد صفایی حائری

استاد مرحوم علی صفایی حائری یا همان عین‌صاد را بسیاری با نوشتار جذاب و البته دقیقش می‌شناسند. او یکی از معدود متفکران مسلمانی بود که ادبیات را وارد امر تعلیم و تربیت کرد و با شناخت به حوزه جذاب ادبیات از تعلیم و تربیت گفت. «مسئولیت و سازندگی»، «تربیت و کودک و نظام اخلاقی اسلام» بخشی از این آثار است. «تربیت و کودک» استاد صفایی حائری را می‌توان یکی از معدود آثار دقیق روان‌شناسی کودک و نحوه مواجهه عملی با کودک عصر فناوری دانست.

کتاب فردوسی

شاهنامه یکی از کتاب‌های فراموش شده حوزه تعلیم و تربیت است. کتابی که پیشتر در بسیاری از خانه‌های ایرانی پیدا می‌شد و حالا تا حدودی به دست فراموشی سپرده شده است. بیراه نیست اگر شاهنامه را یکی از معدود کتب تربیت انسان بر پایه آموزه‌های دینی و اسلامی دانست. در کنار ادبیات فاخر، روایت هوشیاری و بیداری و وطن‌پرستی و تعبد به اصول اخلاقی اسلامی و انسانی را در جای جای شاهنامه می‌توان دید. به عنوان مثال، رستم خواب‌آلود غافل از دنیا در خوان اول که با جسوری رخس نجات پیدا می‌کند در خوان هفتم به رستم هوشیار و عاقل تبدیل می‌شود که از پس دیو برمی‌آید. بازگشت ادبیات فاخر که تاریخ و فرهنگ و دین را با یکدیگر پیوند زده می‌تواند کمک بسیار زیادی به پاسداشت کانون خانواده ایرانی کند.

کتاب‌های مهدی آذریزدی

برای این روزهای ما که داستان‌ها بخشی از هویت اجتماعی‌مان شده است و بچه‌ها با داستان‌ها سراغ شخصیت‌هایی چون بن‌تن و اسپایدرمن می‌روند تا شبیه آنها شوند؛ «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب» به قلم استاد مرحوم آذریزدی جذابیت عجیبی دارد. کتاب‌هایی که از دهه ۴۰ شمسی جای خودشان را در کتابخانه‌های ایرانی باز کردند. یک مجموعه هشت جلدی که هر جلد آن با تکیه بر داستان‌های قرآنی، ۱۴ معصوم، کلیله و دمنه، مرزبان‌نامه، سندباد نامه و قابوس‌نامه، مثنوی، شیخ عطار و گلستان و ملستان نوشته شده است. دفتر کلیله و دمنه و قصه‌های ۱۴ معصوم از صمیمی‌ترین داستان‌هایی است که می‌توان هر شب قبل از خواب برای فرزندان مرور کرد.

کتاب سعدی

سعدی بیش از ۸۰۰ سال قبل نگاشته شده اما انتخاب موضوع، تلاش برای جذاب سازی آن و از همه مهم‌تر پند دهی با شعرهای کوتاه، این کتاب را به یکی از گران‌بازترین کتب تاریخ تربیت و فرهنگ ایرانی تبدیل کرده است. به امید روزی که گلستان خوانی رسم خانه‌های ما شود.

صدسال پیش به مدارس آن موقع یا همان مکتبخانه‌ها سر می‌زدیم کمتر دانش‌آموزی می‌دیدیم که گلستان سعدی نخواند. کتابی با نثر قوی و صدا البته آموزنده که حکمت بشری را با نثری شیرین به مخاطب عرضه می‌کند. گلستان